

OPTIMUS

MALİYE

İdari Hâkimlik

Sayıştay

Gelir Uzmanlığı

Kamu İhale Kurumu

Kontrolörlük

Denetmenlik

Uzmanlık

Konu Anlatımlı

Örnekler

Yorumlar

Uyarılar

Pratik Bilgiler

Özgün Sorular ve Açıklamaları

Çıkış Sorular ve Açıklamaları

Arti-Yapay Zekâ Asistan

Dijital Öğrenme Ayak İzi

Hibrit Kitap Teknolojisi

Hibrit kitaba erişebilmek için QR kodu okutunuz.

BİRHAN ÇELİK

PEGEM AKADEMİ

Birhan ÇELİK

OPTIMUS MALİYE KONU ANLATIMLI

ISBN 978-625-6810-47-1

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten uluslararası akademik bir yayınevdir. Yayınladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan WorldCat ve ayrıca Türkiye'de kurulan Turcademy.com tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

"Bu kitapta yer alan geçmiş yıllarda ÖSYM'nin yapmış olduğu sınavlardaki **ÇIKMIŞ SORULAR**'ın her hakkı ÖSYM'ye aittir. Hangi amaçla olursa olsun, tamamının veya bir kısmının kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması, yayımlanması ÖSYM'nin yazılı izni olmadan yapılamaz. **Pegem Akademi Yayıncılık telif ücreti ödeyerek bu izni almıştır.**"

9. Baskı: Eylül 2023, Ankara

Yayın-Proje: Nilay Balin

Dizgi-Grafik Tasarım: Gülnur Öcalan

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.
No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

SUNU

Hazırlamış olduğumuz bu yayında hem KPSS, hem de özgün kurum sınavlarına yönelik kapsamlı bir konu anlatımı ile size yardımcı olma isteğindeyiz. Geniş müfredatı ve soru kapasitesi ile birçok sınava hitap edecek nitelikte hazırlamış olduğumuz maliye yayınımda, güncel ve temel bilgiler yer almaktadır. Konu anlatımlarının yanı sıra yayın, soru örnekleri ile de zenginleştirilmiştir.

Bu yayının oluşum sürecinde değerli katkılarından dolayı kurucumuz Suat Düz'e, müdürümüz Kerem Köker'e, dizgi aşamasında titiz çalışmalarından dolayı Gülnur Öcalan'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Özel bir teşekkürü ise bu yayının yazım aşamasında kendileri ile daha az ilgilenmeme büyük bir sabırla hoşgörü gösteren oğullarım Taylan ve Efe hak etmektedir.

Bütün okurlara hem katılacakları sınavlarda hem de meslek hayatlarında başarılar dilerim.

Birhan ÇELİK

Kitabın baskı tarihinden sonra gerçekleşen değişikliklere aşağıda yer alan kodu okutarak ulaşabilirsiniz.

TÜRKİYE'DE İLK DEFA TÜM KİTAPLAR YANINDA; CEPTE, TABLETTE VE MASANDA

Hibrit kitaplarda kullanıcılar;

- 1 Kitabın dijital formatına erişim sağlayabilir.
- 2 Video derslere erişim sağlayabilir.

Detaylı anlatım için
QR kodu okutunuz.

Pegem Kampüs web sitesi üzerinden hibrit kitabınıza erişebilmek için aşağıdaki adımları takip ediniz:

**Aktivasyon kodu kitabınızın ilk sayfasında yer almaktadır.
Aktivasyon kodu ile aktif ettiğiniz hibrit kitaba erişim 31.08.2024 tarihine kadar geçerlidir.
İçerikler Ekim ayı içerisinde yayında olacaktır.**

**Pegem Kampüs İletişim Hattı
0312 418 51 55**

1.1. Kamu Maliyesi	3
1.1.1. Kamu Maliyesinin Temel İlkeleri	3
1.2. Kamu Maliyesine İlişkin Yaklaşımlar	4
1.2.1. Geleneksel Yaklaşımlar	4
1.2.2. Modern Yaklaşımlar	5
1.3. Kamu Maliyesinin Amaçları	6
1.4. Devlet Faaliyetlerine İlişkin Temel Yaklaşımlar ve Kamu Maliyesi	13
1.4.1. Merkantalizm ve Korumacı Devlet	13
1.4.2. Fizyokrasi ve Doğal Düzen	14
1.4.3. Klasik Ekol ve Jandarma Devleti	14
1.4.4. Keynes ve Müdahaleci Devlet	15
1.4.5. Sosyalist Yaklaşım	17
1.4.6. İktisadi Rasyonalite Yaklaşımı	17
1.4.7. Musgrave Yaklaşımı	18
1.4.8. Anayasal İktisat Yaklaşımı (Kamu Tercihi)	18
1.4.9. Maksimizasyon Yaklaşımı	19
1.4.10. Tinbergen	19
1.5. Dışsallıklar (Dışsal Ekonomiler)	19
1.5.1. Dışsal Etkisinin Sonucuna Göre Dışsallık	20
1.5.2. Üretim veya Tüketim Faaliyet Esnasında Ortaya Çıkmasına Göre Dışsallık	21
1.5.3. Neden Oldukları Dışsallığın Derecesine Göre	23
1.5.4. Dışsallık Etkisinin Türüne Göre	23
1.6. Kamu Ekonomisinde Üretilen Mal ve Hizmetlerin Özellikleri	26
1.6.1. Tam Kamusal Mal ve Hizmetler (Toplumsal, Kolektif, Kamusal Saf, Pür Mal ve Hizmetler)	26
1.6.2. Özel Mal ve Hizmetler	28
1.6.3. Yarı Kamusal (Karma) Mal ve Hizmetler	28
1.6.4. Erdemli (Merit) - Erdemsiz (Demerit) Mallar	29
1.6.5. Kulüp Mallar	30
1.6.6. Ortak (Serbest) Mal ve Hizmetler	30
1.6.7. Global (Küresel) Kamusal Mallar	30
1.7. Refah Ekonomisi	31
1.7.1. Temel Varsayımları	31
1.7.2. Refah Ekonomistlerin Görüşleri	31
1.7.3. Refah Ekonomisi Teorileri	31
1.7.4. Sosyal Refah Fonksiyonları	32
1.8. Kamu Tercihleri Teorisi	33
1.9. Oylama Modelleri	33
1.9.1. Oy Birliği Kuralı	33
1.9.2. Oy Çokluğu Kuralı	34
1.9.2.1. Oylama Paradoksu (K. Arrow)	34
1.9.2.2. Oylama Paradoksunu Çözmeye Çalışan Kuramlar	34
- Condorcet Ölçütü (Dönemsel Çoğunluk)	34
- Black Kuramı	34
- Downs Modeli	35

- A. Downs Buchanan ve Tullock Yaklaşımları	35
- Romer - Rosenthal Modeli.....	35
- Tiebout Modeli.....	35
- Oy Değiş Tokuşu	35
1.10. Kamu Kesiminde Optimum Üretim Düzeyinin Tespiti	37
1.10.1 Genel Denge Analizi (Samuelson).....	37
1.10.2. Kısmi Denge Analizi (Bowen)	37
1.10.3. Lindahl Analizi.....	38
Çözümlü Test.....	39
Çözümler	43
Cevaplı Test.....	46
Çıkmış Sorular.....	50
Çıkmış Soruların Açıklamaları	55

2. BÖLÜM

Kamu Harcamaları

2.1. Kamu Harcamalarının Tanımı.....	61
2.1.1. Dar Anlamda Kamu Harcaması	61
2.1.2. Geniş Anlamda Kamu Harcaması	61
2.2. Klasik ve Modern Maliye Anlayışının Kamu Harcamaları Hakkındaki Yaklaşımları.....	63
2.3. Kamu Harcamalarının Artış Nedenleri.....	65
2.3.1. Kamu Harcamalarının Görünüşte Artış Nedenleri	65
2.3.2. Kamu Harcamalarının Gerçekte Artış Nedenleri	67
2.4. Kamu Harcamalarının Sınırı ve Kamu Kesiminin Büyüklüğü	70
2.5. Kamu Harcamalarının Artışını Açıklayan Görüşler	71
2.5.1. Wagner Kanunu (Devlet Faaliyetlerinin Sürekli Artış Kanunu)	71
2.5.2. Peacock - Wiseman (Sıçrama Tezi).....	72
2.5.3. R. Musgrave	74
2.5.4. Pigou ve Dalton (Sosyal Refahın Artırılması Yaklaşımı).....	74
2.5.5. A. Downs, J. M. Buchanan, G. Tullock (Maksimizasyon Yaklaşımı).....	75
2.5.6. Colin Clark	75
2.5.7. Niskanen (Bürokrasi Modeli).....	76
2.5.8. Rostow.....	76
2.5.9. W. J. Baumol (Dengesiz Büyüme Hipotezi)	76
2.5.10. J. O'Connor.....	77
2.5.11. Odle (Politik Aşamalar Tezi).....	77
2.5.12. F. Nitti.....	77
2.5.13. Pyle.....	78
2.5.14. H. Carter Adams	78
2.5.15. S. Kuznets	78
2.5.16. S. Fabricant	78
2.5.17. Leviathan Devlet.....	78
2.6. Kamu Harcamalarının Sınıflandırılması.....	79
2.6.1. Organik (İdari-Kurumsal) Sınıflandırma	79
2.6.2. Fonksiyonel (İşlevsel) Sınıflandırma	80
2.6.3. İktisadi (Ekonomik-Bilimsel) Sınıflandırma	82

2.7. Kamu Harcamalarının Sağladıkları Faydalar Bakımından Sınıflandırılması .90	
2.7.1. Toplumun Tüm Bireyelerine Fayda Sağlayan Harcamalar 90	
2.7.2. Sadece Bazı Sınıflara Özel Fayda Sağlayan Harcamalar 90	
2.7.3. Bütün Topluma Faydalı Olmakla Beraber Bazı Kişilere Özel Fayda Sağlayan Harcamalar 90	
2.7.4. Sadece Belirli Kişilere Fayda Sağlayan Harcamalar 90	
2.8. Kamu Harcamalarının Etkileri.....90	
2.8.1. Kamu Harcamalarının Üretim Üzerindeki Etkileri 90	
2.8.2. Kamu Harcamalarının Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi 91	
2.8.3. Kamu Harcamalarının Tüketim Üzerindeki Etkisi 91	
2.8.4. Kamu Harcamalarının İstihdam Üzerindeki Etkisi.....91	
Çözümlü Test.....92	
Çözümler 95	
Cevaplı Test.....97	
Çıkmış Sorular.....102	
Çıkmış Soruların Açıklamaları 107	

3. BÖLÜM

Kamu Gelirleri

3.1. Kamu Gelirleri.....115	
3.2. Kamu Gelirlerinin Sınıflandırılması 115	
3.3. Egemenlik Kriterine Göre Kamu Gelirleri.....118	
3.3.1. Egemenlik Gücüne (Cebri, Zora Dayalı) Dayanan Kamu Gelirleri.....118	
3.3.1.1. Vergiler 118	
3.3.1.2. Harçlar.....119	
3.3.1.3. Resimler 121	
3.3.1.4. Şerefiyeler (Değerlendirme Resmi).....121	
3.3.1.5. Katılma Payı.....122	
3.3.1.6. Parafiskal Gelirler (Vergi Benzeri Gelirler) 122	
3.3.1.7. Vergi ve Para Cezaları 124	
3.3.1.8. Fon Gelirleri.....124	
3.3.1.9. Mali Tekel Gelirleri.....125	
3.3.1.10. Devalüasyon Gelirleri 125	
3.3.1.11. Para Basma (Emisyon) 125	
3.3.1.12. Zorunlu Borçlanma.....125	
3.3.2. Egemenlik Gücüne Dayalı Olmayarak Elde Edilen Kamu Gelirleri (Cebri Olmayan) 125	
3.3.2.1. Mülk ve Teşebbüs Gelirleri 125	
3.3.2.2. Özelleştirme Gelirleri 126	
3.3.2.3. Gönüllü Borçlanma.....126	
3.3.2.4. Bağış ve Yardımlar 127	
3.3.2.5. Diğer Gelirler 127	
3.4. Vergiyi Açıklayan Teoriler 127	
3.5. Verginin Unsurları 128	
3.5.1. Verginin Konusu.....128	
3.5.2. Verginin Matrahi.....128	
3.5.3. Vergiyi Doğuran Olay 130	
3.5.4. Vergi Sorumlusu (Aracı Ödeyici).....130	
3.5.5. Vergi Mükellefi (Vergi Yükümlüsü).....131	
3.5.6. Muafiyet ve İstisna 131	

3.6. Vergilendirme Süreci	132
3.6.1. Verginin Tarhı (Hesaplanması)	132
3.6.2. Verginin Tebliği (Bildirilmesi)	134
3.6.3. Verginin Tahakkuku.....	134
3.6.4. Verginin Tahsili.....	134
3.7. Vergileme İlkeleri	136
3.7.1. Klasik Vergileme İlkeleri.....	136
3.7.1.1. A. Smith Vergileme İlkeleri	136
3.7.1.2. A. Wagner'ın Vergileme İlkeleri	137
3.7.2. Modern Vergilendirme İlkeleri	139
3.8. Vergiye Karşı Gösterilen Tepkiler	140
3.8.1. Vergiden Kaçınma	140
3.8.2. Vergi Kaçakçılığı.....	140
3.8.3. Verginin Yansıtılması	140
3.9. Yansıma Türleri	141
3.9.1. İleriye Doğru Yansıma - Geriye Doğru Yansıma	141
3.9.2. Kanuni - Fiili (İktisadi) Yansıma.....	141
3.9.3. Sınırlı - Sınırsız Yansıma	142
3.9.4. Mutlak Yansıma - Diferansiyel Yansıma	142
3.9.5. Biçimsel Yansıma - Efektif Yansıma	142
3.9.6. Çarpaz Yansıma	142
3.9.7. Çift Yansıma.....	142
3.10. Yansımayı Etkileyen Faktörler	143
3.10.1. Mikro Faktörler	143
3.10.2. Makro Faktörler.....	144
3.11. Vergi ile İlgili Temel Kavramlar	144
3.12. Vergi Yüğü	147
3.12.1. Objektif Vergi Yüğü	147
3.12.2. Subjektif Vergi Yüğü.....	147
3.12.3. Vergi Yüğü Çeşitleri	147
3.13. Ödeme Gücüne Ulaşmanın Yolları	148
3.13.1. En Az Geçim İndirimi	148
3.13.2. Ayırma İlkesi	149
3.13.3. Muafiyet ve İstisna Uygulaması	150
3.13.4. Artan Oranlılık.....	150
3.14. Vergilerin Sınıflandırılması.....	153
3.14.1. Genel - Özel Vergi	153
3.14.2. Şahsi (Subjektif) - Gayrişahsi (Objektif) Vergi.....	153
3.14.3. Dolaylı - Dolaysız Vergi.....	153
Çözümlü Test.....	155
Çözümler	159
Cevaplı Test.....	162
Çıkmış Sorular.....	166
Çıkmış Soruların Açıklamaları	171

4. BÖLÜM**Devlet Bütçesi**

4.1. Bütçenin Tanımı, Bütçe Hakkı ve Özellikleri.....	177
4.1.1. Bütçenin Tanımı.....	177
4.1.2. Bütçe Hakkı.....	177
4.1.3. Bütçenin Temel Unsurları.....	178
4.2. Bütçenin İşlevleri.....	179
4.2.1. Klasik Fonksiyonları.....	179
4.2.2. Çağdaş (Modern) Fonksiyonları.....	181
4.3. Bütçe İlkeleri.....	183
4.3.1. Klasik İlkeler.....	184
4.3.2. Çağdaş İlkeler.....	189
4.4. Bütçe Teorileri.....	191
4.4.1. Klasik (Geleneksel) Bütçe Teorisi.....	191
4.4.2. Devri Bütçe Teorisi.....	192
4.4.3. Telafi Edici Bütçe Teorisi.....	193
4.5. Bütçe Sistemleri.....	193
4.5.1. Geleneksel Bütçe Sistemleri.....	194
4.5.2. Modern Bütçe Sistemleri.....	196
4.6. Bütçe Çeşitleri.....	201
4.6.1. Merkezî Yönetim Bütçesi.....	201
4.6.2. Sosyal Güvenlik Kurumlarının Bütçesi (IV Sayılı Cetvel).....	204
4.6.3. Mahalli İdareler Bütçesi.....	204
4.7. Merkezî Yönetim Bütçe Tasarısının Hazırlanması.....	208
Çözümlü Test.....	228
Çözümler.....	232
Cevaplı Test.....	235
Çıkmış Sorular.....	239
Çıkmış Soruların Açıklamaları.....	244

5. BÖLÜM**Devlet Borçlanması**

5.1. Devlet Borcunun Tanımı.....	249
5.2. Borçlanma ile Vergi Arasındaki Farklılıklar.....	249
5.3. Devlet Borçlanması ile Özel Borçlanma Arasındaki Temel Farklar.....	250
5.4. Devlet Borçlarının Sınıflandırılması.....	252
5.4.1. Sağlandığı Kaynağa Göre Devlet Borçları.....	252
5.4.2. Cebir Unsuruna Göre Devlet Borçları.....	260
5.4.3. Vadelerine Göre Borçlar.....	263
5.5. Borçlanma Tekniği.....	268
5.6. Borç Yönetimi.....	278
5.7. Olağanüstü Borç Yönetimi (İstisnai Borç Yönetimi).....	280
5.8. Devlet Borçlarını Azaltan ya da Ortadan Kaldıran Hâller.....	285
5.9. Borçların Sürdürülebilirliği.....	287
5.10. Borç Stoku ve Borç Yükü.....	288

Çözümlü Test.....	291
Çözümler	294
Cevaplı Test.....	296
Çıkmış Sorular	301
Çıkmış Soruların Açıklamaları	306

6. BÖLÜM

Maliye Politikası

6.1. Maliye Politikası.....	311
6.2. Maliye Politikası Sınırları	315
6.3. Maliye Politikasına İlişkin Yaklaşımlar	316
6.4. Maliye Politikasının Etkilerinin Ölçülmesi	325
6.5. Maliye Politikalarının Uygulama Yöntemleri	326
6.6. Enflasyonla Mücadelede Maliye Politikası.....	330
6.7. Deflasyonla Mücadelede Maliye Politikası	332
6.8. Stagflasyonla Mücadelede Maliye Politikası.....	334
6.9. Maliye Politikası ve Ekonomik Büyüme	336
6.10. Maliye Politikası ve Ekonomik Kalkınma	337
6.11. Maliye Politikası ve Gelir Dağılımı	338
6.12. Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği.....	340
6.13. Kamu Kesimi Finansman Açığı	344
6.14. Mali Kurallar ve Mali Disiplin.....	347
Çözümlü Test.....	348
Çözümler	353
Cevaplı Test.....	357
Çıkmış Sorular	362
Çıkmış Soruların Açıklamaları	372

7. BÖLÜM

Türk Vergi Sistemi

7.1. Gelir Üzerinden Alınan Vergiler	381
7.1.1. Gelir Vergisi Türleri	381
7.1.2. Gelirin Tanımı ve Gelir Teorileri.....	381
7.1.3. Gelirin Özellikleri	383
7.2. Gelir Vergisinin Unsurları.....	387
7.2.1. Ticari Kazançlar	387
7.2.2. Zirai Kazançlar	393
7.2.3. Serbest Meslek Kazancı	396
7.2.4. Ücret	400
7.2.5. Gayrimenkul Sermaye İradı	402
7.2.6. Menkul Sermaye İradı.....	405
7.2.7. Diğer Kazanç ve İratlar	406
7.3. Kurumlar Vergisi	413

7.3.1. Kurumlar Vergisi Mükellefleri	413
7.3.2. Kurumlar Vergisinde Mükellefiyet Türleri	414
7.3.3. Kurumlar Vergisinde İstisnalar	415
7.3.4. Kurumlar Vergisinde Matrahın Tespiti	416
7.3.5. Kurumlar Vergisinde Beyanname Türleri	418
7.3.6. Kurumlar Vergisi Beyannamesinin Verilme Zamanı	419
7.3.7. Kurumlar Vergisi Oranı ve Tarh İşlemleri	419
7.3.8. Kurumlar Vergisinin Ödenmesi	419
7.4. Harcamalar Üzerinden Alınan Vergiler	420
7.4.1. Katma Değer Vergisi	420
7.4.2. Gümrük Vergisi	424
7.4.3. Özel İletişim Vergisi	425
7.4.4. Şans Oyunları Vergisi	425
7.4.5. Damga Vergisi	425
7.4.6. Özel Tüketim Vergisi	425
7.5. Servet Üzerinden Alınan Vergiler	428
7.5.1. Veraset ve İntikal Vergisi	428
7.5.2. Motorlu Taşıtlar Vergisi	430
7.5.3. Emlak Vergisi	431
Çözümlü Test	434
Çözümler	437
Cevaplı Test	439
Çıkmış Sorular	442
Çıkmış Soruların Açıklamaları	444

8. BÖLÜM

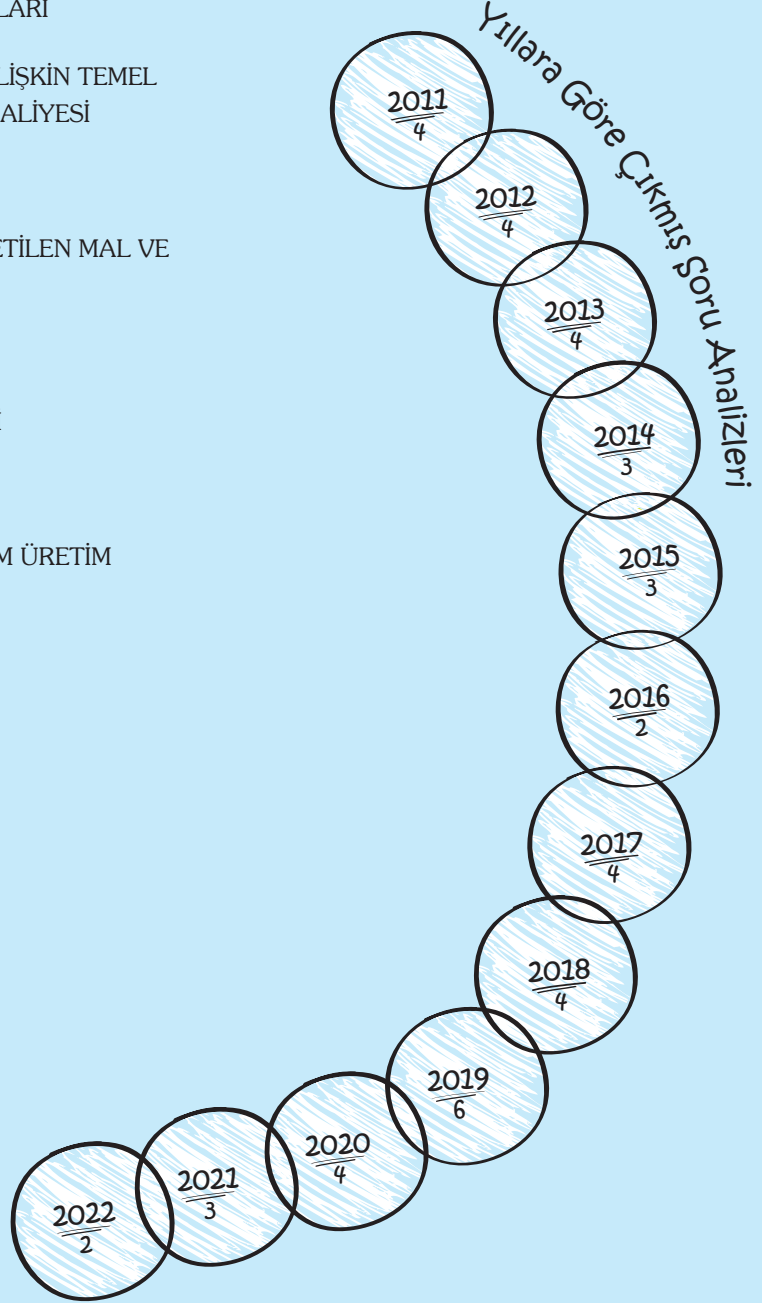
Vergi Hukuku

8.1. Vergi Hukukunun Tanımı, Kapsamı ve Hukuk Sistemi İçindeki Yeri	449
8.1.1. Vergi Hukukunun Bölümlenmesi	449
8.1.2. Vergi Hukukunun Dalları	450
8.1.3. Vergi Hukukunun Kaynakları	450
8.2. Vergi Kanunlarının Uygulanması	453
8.2.1. Yer Bakımından Uygulanması	453
8.2.2. Zaman Bakımından Uygulanması	453
8.2.3. Vergi Kanunlarının Anlam Bakımından Uygulanması	454
8.3. Verginin Tarafları	456
8.3.1. Vergi İdaresi (Vergi Alacaklısı) ve Vergi Borçlusu	456
8.3.2. Vergi Sorumlusu	457
8.4. Vergilendirme Süreci	459
8.4.1. Verginin Tarhı	459
8.4.2. Verginin Tebliği	461

8.4.3. Verginin Tahakkuku.....	461
8.4.4. Verginin Tahsili.....	462
8.5. Vergi Hukukunda Süreler.....	462
8.5.1. Vergi Hukukunda Sürelerin Sınıflandırılması	462
8.5.2. Sürelerin Uzaması	462
8.6. Vergi Alacağını Ortadan Kaldıran Hâller.....	464
8.6.1. Verginin Ödenmesi ve Tahsili.....	464
8.6.2. Zaman aşımı.....	464
8.7. Verginin Terkin Nedenleri.....	467
8.8. Vergi Alacağının Değerini Koruyan Yollar.....	469
8.8.1. Gecikme Zammı	469
8.8.2. Gecikme Faizi	469
8.8.3. Tecil.....	469
8.9. Mükellefin Ödevleri	470
8.10. Vergi İdaresinin Denetleme ve Bilgi Edinme Yolları.....	470
8.10.1. Yoklama	470
8.10.2. İnceleme	470
8.10.3. Arama	471
8.10.4. Bilgi Toplama	472
8.11. Vergi Suç ve Cezaları	473
8.11.1. Vergi İdaresi Tarafından Kesilen Cezalar	473
8.11.2. Hürriyet Bağlayıcı (Ceza Mahkemelerince Kesilen) Cezalar	474
8.12. Vergi Cezalarında Birleşme ve Tekrar	476
8.13. Vergi Suç ve Cezalarını Ortadan Kaldıran ve Hafifleten Nedenler.....	477
8.13.1. Vergi Cezalarının Ödenmesi.....	477
8.13.2. Ölüm	477
8.13.3. Zaman aşımı.....	477
8.13.4. Uzlaşma.....	478
8.13.5. Terkin	478
8.13.6. Af	478
8.13.7. Vergi Cezalarında Hata Düzeltme	478
8.13.8. Vergi Cezalarında İndirim	478
8.13.9. Pişmanlık ve İslah.....	478
8.13.10. Yanılma.....	479
8.13.11. Mücbir Sebep (Zorlayıcı Neden).....	479
8.14. Vergi Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları.....	479
8.14.1. İdari Çözüm Yolları.....	479
8.14.2. Vergi Yargısı.....	483
Çözümlü Test.....	485
Çözümler	488
Cevaplı Test.....	490
Çıkmış Sorular.....	493
Çıkmış Soruların Açıklamaları	496
Kaynakça.....	499

MALİYE TEORİSİ

- KAMU MALİYESİ
- KAMU MALİYESİNİN İLKELERİ
- KAMU MALİYESİNİN AMAÇLARI
- DEVLET FAALİYETLERİNE İLİŞKİN TEMEL YAKLAŞIMLAR VE KAMU MALİYESİ
- DIŞSALLIKLAR
- KAMU EKONOMİSİNDE ÜRETİLEN MAL VE HİZMETLERİN ÖZELLİKLERİ
- REFAH EKONOMİSİ
- KAMU TERCİHLERİ TEORİSİ
- OYLAMA MADDELERİ
- KAMU KESİMİNDE OPTİMUM ÜRETİM DÜZEYİNİN TESPİTİ

“Anayasal iktisat, ekonomik ve politik birimlerin tercihlerini ve faaliyetlerini sınırlayan alternatif yasal-kurumsal ve anayasal kurallar bütününe ilişkin işleyiş özelliklerini açıklamaya çalışır.”

James M. Buchanan

1. BÖLÜM

MALİYE TEORİSİ

1.1. KAMU MALİYESİ

Devlet faaliyetlerinin iktisadi, mali ve sosyal etkilerini incelen bilim dalıdır.

Daha geniş ele alındığında;

- Kamu tüzel kişilerinin görevlerini gerçekleştirebilmek amacıyla yapacakları faaliyetleri özellikle iktisadi ve sosyal açıdan inceleyen,
- Çağdaş devlet anlayışı içinde devlet faaliyetlerinin sınırlarının ne olması gerekeceğini ele alan,
- Bu faaliyetlerin gerektirdiği harcamaların yapılması ile bunları karşılayacak gelirlerin elde edilmesine ilişkin sorunların hukuki, ekonomik, sosyal ve teknik yönleri üzerinde duran sosyal bilimlere dahil bir disiplindir.

Gelirlerin toplanması, harcamaların yapılması, açıkların finansmanı, kamunun varlık ve borçları ile diğer yükümlülüklerin yönetimini kapsar.

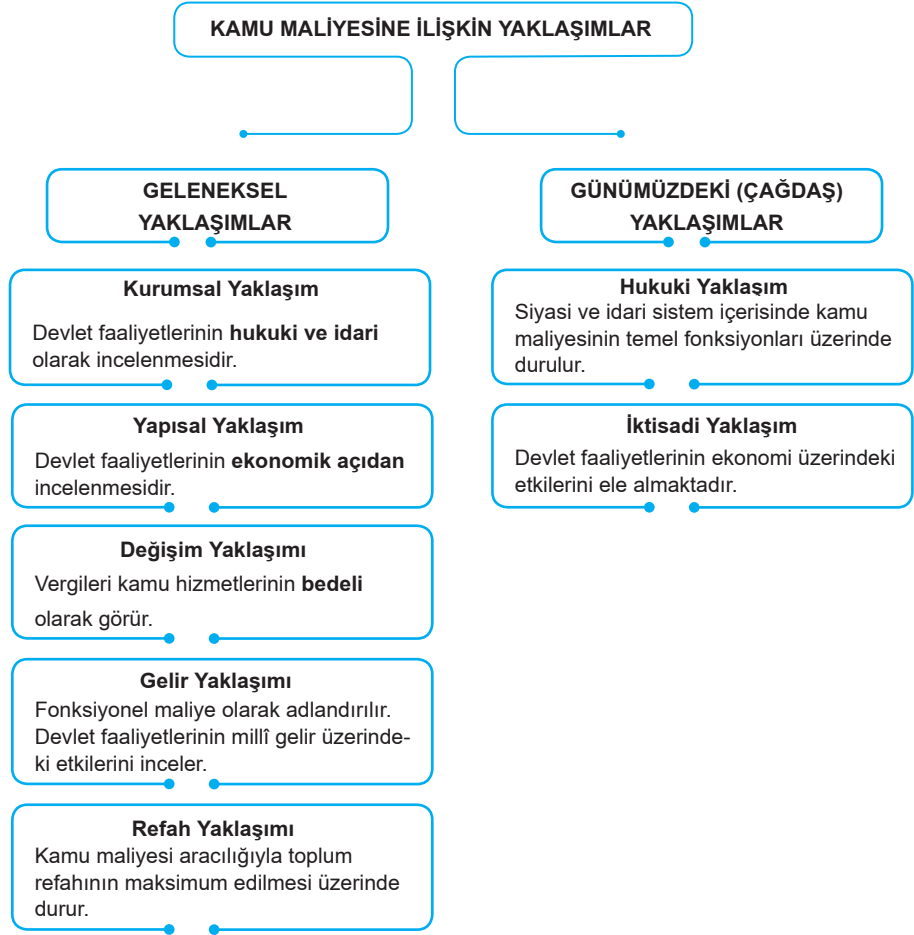
Maliyenin konusunu mali olaylar ve kurumların iktisadi davranışları içerir. Çünkü maliye, devletin doğuşuyla birlikte ortaya çıkmış ve kamu mallarının elde edilmesi, yönetilmesi ve para almak ya da para ödemek anlamında kullanılmaktadır.

Mali Olaylar: Devletin giderlerinden, gelirlerinden ve bunların planlanması veya bütçelenmesinden doğan olaylar yanında mali sorunların ve mali yüklerin fertler arasında ne şekilde dağıtılacağını, kamu harcamalarının nasıl yürütüleceğini de kapsamaktadır.

1.1.1. Kamu Maliyesinin Temel İlkeleri

- ✓ Kamu mali yönetimi ile uyumlu bir bütün olarak oluşturulur ve yürütülür.
- ✓ Kamu maliyesi, kamu görevlilerinin hesap verebilmelerini sağlayacak şekilde uygulanır.
- ✓ Kamu maliyesi maliye politikası, makroekonomik ve sosyal hedefler ile uyumlu bir şekilde oluşturulur ve yürütülür.
- ✓ Kamu mali yönetimi TBMM'nin bütçe hakkına uygun şekilde yürütülür.
- ✓ Kamu mali yönetimi, mali disiplini sağlar.
- ✓ Kamu mali yönetimi; ekonomik, mali ve sosyal etkinliği birlikte sağlayacak şekilde kamusal tercihlerin oluşması için gerekli ortamı yaratır.
- ✓ Kamu idarelerinin mal ve hizmet üretimi ile ihtiyaçlarının karşılanmasında ekonomik veya sosyal verimlilik ilkelerine uygun olarak maliyet-fayda veya maliyet-etkinlik ile gerekli görülen diğer ekonomik ve sosyal analizlerin yapılması esastır.

1.2. KAMU MALİYESİNE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

1.2.1. Geleneksel Yaklaşımlar

a. Kurumsal Yaklaşım

- ✓ Devlet faaliyetleri hukuki ve idari bakış açısına göre değerlendirilir.
- ✓ Vergilerin uygulamaya konulması, toplanması ile ilgili düzenlemelerin yanı sıra kamu fonlarının kullanımını da ele almaktadır.
- ✓ Kamu harcamaları kanun vb. uygulamalara dayandırılarak yapılmaktadır.

b. Yapısal Yaklaşım

Kamu maliyesine ilişkin konuların ekonomik açıdan ele alınıp incelenmesidir.

- ✓ Ekonomik yapıda, kamu ve özel ekonomi ayrımı içinde kamu ekonomisine ilişkin faaliyetlerin kaynak dağılımı ve kullanımında etkinlik, devlet faaliyetlerinin etkinliği ve alternatif maliyetler, piyasa ekonomisi ile ilgili faaliyetlerin incelenmesi ele alınır.
- ✓ Kamu faaliyetlerinin analizi yer alır.

c. Değişim Yaklaşımı

- ✓ Vergiler kamu hizmetinin bedeli olarak görülür.
- ✓ Kamu mallarının optimum düzeyi belirlenirken üretilen devlet hizmetlerinin marjinal faydasının vergilerin neden olduğu marjinal maliyete eşit olduğu noktada gerçekleşir (MF = MM). Böylece kamu ekonomisinde optimum üretim düzeyinin gerçekleşeceği savunulmuştur.

d. Refah Yaklaşımı

- ✓ Amaç toplum refahının maksimize edilmesidir.
- ✓ Devlet faaliyetleri ile toplum refahının nasıl maksimize edilmesi gerektiğini öngörmekte olup bireylerin refahlarını azaltmadan toplum refahının artırılması amaçlanmaktadır.

e. Gelir Yaklaşımı (Fonksiyonel Maliye)

- ✓ Devlet faaliyetlerinin millî gelir üzerindeki azaltıcı ve artırıcı etkilerini inceler.
- ✓ Keynesyen iktisadın maliye alanındaki görüşleri daha sonra fonksiyonel maliye olarak adlandırılan bir ekol içerisinde gelişme göstermiştir.
- ✓ 1929 Büyük Buhran sonrası ortaya çıkmıştır.

ÇIKMIŞ SORU

Kamu maliyesi ile ilgili aşağıdaki geleneksel yaklaşımların hangisinde, devlet faaliyetlerinin milli geliri azaltıcı veya arttırıcı etkileri incelenmektedir?

- A) Kurumsal yaklaşım
- B) Yapısal yaklaşım
- C) Değişim yaklaşımı
- D) Refah yaklaşımı
- E) Gelir yaklaşımı

Çözüm

Kamu maliyesine ilişkin yaklaşımlar geleneksel ve modern yaklaşımlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Bugün geçerliliğini yitirmiş geleneksel yaklaşımlar içerisinde yer alan gelir yaklaşımı ise fonksiyonel maliye ile ilgili olup, devlet faaliyetlerinin milli geliri arttırıcı ve azaltıcı etkileri üzerinde durmaktadır.

Cevap E

1.2.2. Modern Yaklaşımlar

a. Hukuki Yaklaşım

- ✓ Devlet faaliyetlerinin temelini hukuki ve kuramsal düzenlemeler oluşturmaktadır.
- ✓ Devlet faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde kamu tüzel kişilerine anayasa ile yüklenmiş olan fonksiyonları yerine getirmeleri için kamu harcamaları yapmaları, harcamaların finansmanının hangi kaynaklardan ve hangi usullerden sağlayacakları ve bu kaynakların toplum içerisinde oluşturacağı mali yükün adil bir şekilde dağılımının nasıl gerçekleştireceği konularını kapsamaktadır.
- ✓ Ülkemizde mali olaylar daha çok hukuki yaklaşıma göre incelenmektedir.

HOCA NOTU

Devlet faaliyetlerinin hukuki yönü ön planda olup ekonomik etkileri üzerinde durulmamaktadır.

HOCA NOTU

Modern yaklaşımlar içerisinde yer alan iktisadi yaklaşım geleneksel yaklaşım içerisinde yer alan yapısal yaklaşımın daha ayrıntılı hâlidir.

HOCA NOTU

Devletin kaynak kullanımına müdahale etmesinin amacı piyasa başarısızlığı ve dışsallıklara karşı mücadeledir.

HOCA NOTU

Kaynak kullanımında etkinliğin sağlanabilmesi için regülasyonlar ya da vergiler kullanılabilir.

b. İktisadi Yaklaşım

- ✓ Devlet faaliyetlerinin ekonomik ve sosyal boyutu üzerinde durulur.
- ✓ Kamu faaliyetlerinin ekonomik istikrar, büyüme, kalkınma, gelir dağılımı ve kaynak kullanımında etkinliğin sağlanması üzerindeki etkileri ve kamu faaliyetlerinin bu amaçlara nasıl ulaşabileceği incelenmektedir.
- ✓ Temsilcileri; Musgrave, Pigou, Lindahl, Knut Wicksell'dir.

Yapısal yaklaşımda devlet faaliyetlerinin ekonomi üzerindeki etkileri ele alınırken iktisadi yaklaşımda ise daha çok devlet faaliyetlerinin ekonomik yönünün yanı sıra sosyal boyutu üzerinde de durulmaktadır.

1.3. KAMU MALİYESİNİN AMAÇLARI

Tarihsel süreç içerisinde devlet faaliyetlerinde ortaya çıkan değişimle beraber kamu maliyesinin amaçları farklılık gösterse de günümüzde kabul gören kamu maliyesinin amaçları şunlardır:

1. Kaynak Kullanımında Etkinliğin Sağlanması

İktisat biliminin temeli kıt kaynaklarla ve sonsuz olan ihtiyaçların nasıl karşılanacağı sorunu üzerine kurulmuştur. Nitekim kıt kaynaklarla sonsuz olan ihtiyaçlar karşılanırken kaynakların etkin kullanımı bir zorunluktur. Kamu sektörü de aynı kıt kaynakları kullanarak toplumsal ihtiyaçları karşılamaya çalışmaktadır.

Kaynak kullanımında etkinlik kamu ekonomisi içinde temel sorunlardan ve ulaştırılması gereken amaçlardan biridir. Aynı zamanda kamusal mal ve hizmetlerin yanı sıra bazı yarı kamusal ve özel mal ve hizmetlerin üretiminin de tamamen piyasaya bırakılması hâlinde kaynak kullanımında etkinliğin bozulacak olması da kaynak kullanımında etkinliğin sağlanabilmesi için devletin bu tür mal ve hizmetleri kamu ekonomisi içerisinde üretmeye itmektedir.

Kaynak tahsisinde etkinliğin sağlanabilmesi için kıt kaynakların kamu ve özel kesim arasında etkin dağılımı ve her iki kesimin de aldığı kaynakları en iyi biçimde kullanması amaçlanmaktadır.

Regülasyon (Düzenlemeler): Bir üretim ve tüketim faaliyetinin yaydığı zarar ya da faydaya göre üretim miktarının fiyatının üretim veya tüketim biçiminin nasıl yapılacağına ilişkin kural ve esasların belirlenmesidir. Buna göre doğalgaz, elektrik, su dağıtım gibi halkı doğrudan ilgilendiren ve piyasada üretilmeleri hâlinde tekelleşmeye neden olan özel nitelikli mal ve hizmetlerde devlet üretimi ya kendisi yapar ya da üretim ve tüketimi regüle ederek üretim hacmini ve fiyatını belirler.

BDDK ve TMSF'nin finansal kuruluşları denetim ve kontrol altında tutması, asgari ücretin belirlenmesi, çalışma saatlerinin düzenlenmesi gibi iş gücü piyasalarına ilişkin düzenlemeler örnek verilebilir.

2. Gelir Dağılımında Etkinliğin Sağlanması (Re-distribution)

Gelirin piyasa içerisinde gerçekleşen dağılımına gelirin birincil dağılımı (fonksiyonel dağılım) denilmektedir. Ancak bu dağılım bir çok adaletsizliklerin de oluşmasına neden olduğundan devlet müdahalesini de zorunlu kılmıştır. Bu adaletsizliklerin giderilmesi amacıyla devlet vergi ve kamu harcamaları yolu ile gelirin yeniden dağılımını gerçekleştirmiştir. Buna da gelirin ikincil dağılımı denilmektedir.

Devletin özellikle gelir düzeyi düşük kişilerden vergi almaması ya da düşük düzeyde vergi alması transfer harcaması yaparak ödemelerde bulunması gelir dağılımında eşitsizliği azaltan uygulamalardır.

E. R. A. Seligman'a göre kendiliğinden oluşan gelir ve servet farklılıklarına devlet müdahalede bulunmamalı ancak mali araçları kullanmak suretiyle de gelir ve servet farklılığına neden olmamalıdır.

- Kamu ekonomisinde sunulması zorunlu hizmetler için kaynaklar toplanmakta (vergi) toplanan bu kaynaklar bu hizmetlerin sunumu için gerekli olan maliyetlere harcanmaktadır. Bu süreç nihai olarak bütçe ile şekillenmektedir.
- İş imkânları, eğitim düzeyi, veraset sonucu intikallere yönelik politikalar, vergi ve kamu harcamaları politikaları gibi bazı faktörlere bağlı olarak gelir ve servet dağılımında etkinliğin sağlanması amaçlanır.

ÇIKMIŞ SORU

E. R. A. Seligman'ın gelir/servet farklılıkları ve devletin rolü konusundaki görüşüne ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- Piyasa koşullarında gelir ve servet dağılımındaki adalet gerçekleşmediğinden, devlet bu dağılımı daha adil hâle getirmek için aktif rol almalıdır.
- Sosyal sınıflar arasında kendiliğinden var olan gelir ve servet farklarını düzeltmek devletin görevi olmakla birlikte, bu yeniden dağılım aşırı düzeyde olmamalıdır.
- Sosyal sınıflar arasında kendiliğinden var olan gelir ve servet farklarını düzeltmek devletin görevi değildir, ancak devlet böyle bir farklılığa neden de olmamalıdır.
- Devletin uyguladığı politikalar gelir ve servetin dağılımını değiştirdiğinden, bu dağılımın yüksek gelirden düşük gelire doğru yapıldığından emin olunmalıdır.
- Devletin uyguladığı politikalar gelir ve servetin dağılımını değiştirdiğinden, bu dağılımın düşük gelirden yüksek gelire doğru yapıldığından emin olunmalıdır.

Çözüm:

20 yy' da ortaya çıkan ve maliye politikası kavramını ilk defa kullanan kişi Seligman'dır.

Seligman'a göre Devletin görevi "sosyal sınıflar arasında kendiliğinden var olan gelir ve servet farklılıklarını düzeltmek olmamalıdır. Ancak devlet bu farkın nedeni de olamamalıdır."

Cevap C

3. Ekonomik İstikrarın Sağlanması (Fiyat İstikrarı + Tam İstihdam)

Ekonomik istikrarın sağlanması iki temel veriden oluşmaktadır. Bunlar fiyat istikrarı ve tam istihdamdır. Fiyat istikrarı; fiyatlar genel düzeyinin aşağı ya da yukarı doğru dalgalanmaması yani istikrarlı olmasıdır. Tam istihdam, dar anlamda iş gücünün atıl kalmayacak şekilde kullanılmasını ifade etmektedir. Kısaca işsizliğin olmaması, tüm iş gücünün kullanılmasıdır. Kamu maliyesi vergi ve kamu harcamalarını kullanarak talebin genişlemesini ve daralmasını sağlamakta ve bu yolla fiyat istikrarı ve işsizlik çözümlenebilmektedir.

HOCA NOTU

Büyüme ulusal ekonomi içinde ortaya çıkan gelir artışı iken kalkınma daha çok sosyal, kültürel ve politik alandaki nitel gelişmelerdir.

4. Kamusal Mal ve Hizmet Üretmek

5. Bölgesel Dengesizlikle Mücadele Etmek

6. İktisadi Kalkınma ve Büyüme Sağlamak

Kalkınma, ülkedeki reel GSMH'nin artışı yanında sosyal göstergelerde de ortaya çıkan iyileşmelerdir. Okuma-yazma oranındaki artış, bebek ölümlerindeki azalma, hastanelerdeki yatak sayısının artması kalkınma seviyesindeki artışlara örnek gösterilebilir.

İktisadi büyüme ise reel GSMH'nin yıldan yıla nicel artışıdır.

7. Regülasyon ve Kontrol

Regülasyonda bir takım düzenlemeler yaparak devletin piyasaya direkt müdahalesi söz konusudur. Elektrik üretimini kendisinin yapması gibi eğer devlet üretimini kendisi yapar da başka firmalara da dağıtım hakkını verirse bu da kontroldür.

Richard Musgrave kamu ekonomisinin çatısını kuran kişidir ve devletin üç temel görevinin olduğunu ileri sürmüştür.

- Ekonomik istikrarı sağlamak (Fiyat istikrarı + Tam istihdam),
- Kaynak dağılımında etkinlik ve
- Gelir dağılımında adalettir.

R. Musgrave'e göre devlet bu üç amacı yerine getirmek için piyasanın işleyişine müdahale etmek zorundadır.

Ekonomik Yapı ve Ekonomik Kesimler

Genel ekonomi kamu ve özel kesim ya da sektör olarak ayrılmaktadır. Bu ayrım da hangi sektörün üretim ve tüketimden ne oranda pay alacağını belirleyen sistem ise ekonomik yapıyı oluşturur.

a. Piyasa Ekonomisi

- ✓ Kapitalist sistem, liberal sistem ya da serbest piyasa olarak adlandırılmaktadır.
- ✓ Fiyat mekanizmasına dayanmaktadır.
- ✓ Bireysel fayda ve kâr güdüsü ön plandadır.
- ✓ Özel mülkiyet ve serbest girişimin yanı sıra bu hakları koruyan ve kollayan hukuki yapı diğer bir ifade ile özel hukuk kuralları vardır (miras hakkı, eşya hakkı vb.).

b. Sosyalist Ekonomi

- ✓ Totaliter müdahaleci sistem, merkezî planlı ekonomi, kumanda ekonomisi gibi isimler almaktadır.
- ✓ Merkezî planlama anlayışına dayanmaktadır.
- ✓ Özel sektörün varlığı kabul edilemez. Devlet ekonomik ve sosyal hayatı düzenlemekle sorumludur.
- ✓ Sosyalist ekonomide özel mülkiyet ve özel girişim olmadığı gibi bu tür haklara yönelik hukuk kuralları da bulunmamaktadır.